

ŠOLSKI PRIJATEL.

Izhaja vsak torek na pol pol in velja na leto 2 fl. 12 kr. po pošti, 1 fl. 36 kr. brez pošte.

Číslo 34. V torek 22. avgusta 1854. III. tečaj.

O sadjoreji.

(Dalje.)

XV. Dalje, ktera pomoč gre cepljencom, in kako jih obrezovati.

Zernato sadje vsakega plemena manjše ali večje umetalne pomoči potrebuje, da se cepljenci prav izgojijo; kajti sadonosnice tega razreda imajo večdel goste bersti, in rade ošpileno kviško rastejo, torej mora roka vertnarja storiti, da bo debelost u lepi razmeri do njih višave.

Sadjorejci, sosebnó u merzlih krajih, bi pri reji visoko rastečih dreves, p. češenj, jabelk in grušek, laglej, hitrejše in gotovše svoj namen dosegli, če bi u sadišču lepe in krepke divjake zredili, in jih pri dostojni debelosti in višavi 5 — 6 čevljev visoko še le požlahtnili. Take debbla bi bolj obstale, in žlahtna mladika že prvo leto visoko požene in lepe stranske bersti zredi, koje se drugo pomlad nad tretjim ali štertim očesom prikrajšajo, in še tisto leto zalo krono storé. Takih debel se tudi zajec ogiba, kar mi je skušnja poslednih lét poterdila. Še boljše in koristneje se bo rabilo, če bomo, kakor sim zdaj omenil, u sadišču zrejene divjake, za kožel debele, na prihodén stalen kraj presadili, in po tem še le u krono požlahtnili, ko je divjak predno leto že krepke bersti pognal. —

Krepke in zdrave jabelčne in gruševe cepljence zrediti se jo treba dalje po nazočih vodilih sponašati:

1. Če cepljenec čezmerno kviško raste in šviglast nastaja, ga je treba ustavljati in siliti, da deblo u debelost žene. To se zgodi, če u vigred slabe bersti tik debbla porežeš, krepkejše in sredno mladiko pa do treh ali štirih popkov prikrajšaš, da

po tem več bersti poženo, koje živež iz korenin, po listju pa iz zraka sesajo in deblu speljujejo. Tako obrezovanje se tudi drugo pomlad in po potrebi še več lét ponovi, dokler deblo dostojne debelosti ne doseže.

2. Mladike se ne smejo obrezovati od zgorej dol, t. j. proti deblu, ampak nastavi nož od spodej gor, da gladko odreže in kože ne zadere. Gledati je tudi, da se, kolikor mogoče, kratek rez stori, in velike rane, koje meniš, da bi se čez poletje ne mogle zaliti in zaceliti, se s cepivnim voskom zamažejo.

3. Slabej ko so mladike, krajše se prirezujejo, da se rast zopet oživi.

4. Če stranske mladike spešneje rastejo, ko sredna, se ovim o drugi muzgi — po kresu — novi versiči pošcipajo, da sredne mladike ne prerastejo in soka ne tratijo.

5. Drevesca, tako tudi posamezne mladike, koje bi znal veter, nevihta itd. poškodovati se naj h kolu privežejo, in tudi pred živino zavarujejo.

6. Kedar so drevesca — neke že u drugem, druge komaj u 4. — 6. letu po žlahtnjenju, dostojno debelost in višavo 6 — 9 čevljev dosegle, jim pusti verhe rasti, da krono storé. Sedaj moraš drevesu malo sredne ali serčne mladike prikrajšati in zgornje štiri popke pustiti, iz kojih bodo bersti, in iz jih verhne veje na okroglo zrastle. Druge popke in mladike pa odpravi, da bo deblo gladko, in da sok le deblo in nove bersti redi.

Če smo po imenovanih vodilih cepljencom postregli, in jih tudi nikakoršen nagodek o rasti overal ni, so u tej dobi godni, da jih iz sadišča na stalni kraj presadimo.

(Dalje sledi.)

Ogledalo pridnih otrok.

II. Marianka.

(Dalje in konec.)

Gospod se začne s Marianko takole pogovarjati:

Gospod. Ljuba deklica, kaj bi rada?

Marianka. Z mogočnim carom bi rada govorila.

Gospod. Ali imaš privolenje zato?

Marianka. Kakšno privolenje?

Gospod. Ali ne veš, da, kdor z carom govoriti hoče, mora spisano prošnjo vložiti, in le če se mu na to privoli, sme se caru približati.

Marianka. Gospod! tega nisim vedela.

Gospod. Od kod pak si doma?

Marianka. Oh ljubi gospod! dalječ je moj dom, jaz sim iz Sibirie.

Gospod! (Začudeno.) Za milega Boga, kako si vendar prešla ti, šibka deklica, tako daljni pot?

Marianka. Milostljivi in vsegamogočni Bog in ljubezen do mojih ljubih starišev me je sim pripeljal.

Gospod. Kaj so tvoji stariši?

Marianka. Oh revni so moji stariši, pa revščino svojo nedolžno terpijo; oče moj so bili nekdanj imeniten častnik v carski vojski, pa krivo so bli od nekega sovražnika zatoženi in posled tega v Sibirio pregnani.

Gospod. Kako se imenujejo tvoj oče?

Marianka. Ivan Pavlovič Hrabrovski.

Gospod. In kaj želiš z carom govoriti?

Marianka. Zagotovila bi ga rada, da so oče nedolžni, in prosila za milost in rešenje iz Sibirie. —

Gospod ji nato odgovori: Nimaš scer dovoljenja, z carom govoriti, vendar ker si dalječ prišla, ti bodo dvorske šege spregledane, le malo tukaj počakaj, mislim, da boš kmalo cara vidila. Pri tih besedah ptuji gospod Marianko zapusti.

Malo časa potem stopi lepo oblečen strežaj pred Marianko, in misleča, da je on car mu že hoče k nogam pasti, ali prijazno ji on reče: Mogočni car hočejo z taboj govoriti, pojdi toraj z mano. Plašljivo stopa za strežajem skoz krasno okinčane sobe, in ko do nekih vrat prideta, jih strežaj urno na dve plati odpre. In zagleda Marianka na pozlačenem prestolu sedečega tistega gospoda, z katerim je ravno kar v otročji priprostosti od zvonaj govorila! — Vsa omamljena stopi Marianka pred carski prestol, ali noge se ji pričnejo šibiti, na

kolena pade in namest prositi z jokajočim glasom reče: Oh ljubi moj oče, ako bi zdaj vedeli, kam je mene božja milost pripeljala, gotovo bi Boga slavili! —

Car zdaj prijazno Marianko nagovori, ji veli vstati in se na stol, ktereга je strežej na carsko povelje prinesel, vsesti. Iz stranske izbe stopi imenitna gospa. Bla je svitla carica. Na carevo povelje mora Marianka zdaj vse svoje življenje in svoje potovanje natajniko popisati, in ko je na koncu svojo prošnjo za očetovo rešitvo izustila in mogočnega cara očetovo nedolžnosti prepričati hotla, ji on odgovori: Ako bi tudi nobenega družega dokaza ne imel, me to dostojno prepričuje, da starši, ki so tako pobožno hčerko izredili, ne morejo hudobni biti; toraj imenujem od te ure tvojega očeta zopet četnika v moji vojski, in vse njih premoženje jim bo zvesto nazaj povernjeno. Očeta zamoreš tu v Petrogradu pričakati, ker bo še danes deležnemu poglavarju v T— zaukazano, tvojega očeta oprostiti. Ti pak tudi še zanaprej stopaj po nastopljeni poti, spoštuj in ljubi svoje starše, in blagoslov božji ti ne bo odšel! —

Bogato obdarovana zapusti Marianka, ki za svojo hvaležnost do mogočnega cara ni mogla nikoli besed najti, carsko palačo, in še le v bližni cerkvi je duhtelo nje serce v pobožni molitvi proti visokemu nebu za srečo in blagoslov visoke carske rodbine. — Blo je ravno danes 17 mescev, kar je bla zapustila domačo bajtico. —

Drugi dan dopiše Marianka, ki je bla zdaj v 16. letu, svojim staršem veselo prigodbo, da so rešeni, in jim tudi naznani, kar je ona Bogu obljubila, svoje dni v samostanu dokončati. „V N—skem nuskem samostanu boste zopet vidili vašo do smerti vdano Marianko“ so ble zadnje besede njenega pisma. Tretji dan potem zapusti hvaležna, vesela in srečna, glavno mesto Petrograd in čez dober mesec od tega pozvoni v mestu N— šibka deklica Marianka o zdrave Marii na samostanske nunske vrata, in prosi za prenočišče. Vratarica jo na prvi hip spozna, in ona in vse nune so se silno veselile, da je srečno rešila svoje starše. Sprejeta je bla o malih dneh med

njih družbo, ker ji je blo to že pred nje ohodom od tod obljubljen! — Ali kje je na svetu veselje brez žalosti? Marianka kmalo oboli, začne hirati in od dne do dne slabejša prihaja. Dolgo si je sama serčnost dajala, ker je mislila, da se še ni spočila od daljnega potovanja, ali neko jutro reče svoji prijateljici: Ljuba moja, sledni dan se slabejši počutim, nad mano grudi smertna boleznin in ako mojega ljubega očeta in matere kmalo kmalo ne bo, jih na zemlji ne bom več vidila. Prijateljica jo scer tolaži, ali Marianka je čutila, kako ž njo stoji; toraj o malih dneh poprosi samostanskega duhovnika, ji podeliti sv. zakramente. Z globoko pobožnostjo prejme sveto popotnico za večno življenje. — Zvečer na den, ko je bla za smert prevedena, poprosi samostansko predstojnico k sebi, in ji z slabim glasom pravi: „Častitljiva mati, zahvaljujem se vam za vso vašo skerb, ki ste jo pervikrat, ko sim med to obzidje stopila in tudi zdaj do mene skazovali. Serčno sim želela: se vam za vaše dobrote že tu hvaležna skazovati, ali kakor se čutim, je v bukvah prevednosti božje drugače zapisano. Smerti se ne bojim in rada zapustim svet, le svoje ljube stariše bi bla v življenju še enkrat rada vidila. Če vender poprej vmerjem, vas prosim častljiva mati, izporočite jim kadar semkej dosepejo moj zadni serčni pozdrav in povedajte jim, da sem jih spoštovala do smerti. V nebesih jih upam zopet viditi.“ To so ble zadnje besede naše Marianke, in komaj pol ure potem je mili glas mertvaškega zvona iz samostanskega stolpiča nanzanoval, da se je nekdo preselil v večnost. Marianke ni bilo več med živimi! — — —

V lepo belo oblačilo oblečena in obdana z dušečimi cveticami je ležala Marianka na mertvaškem ojdru. Še mertva se je milo na smeh deržala in bolj nevesti, ki se odpravlja na venčanje, kakor merliču, je bla podobna. Ravno drugo jutro se bi imelo izročiti njeno truplo černi zemlji, ko na večer priderdra kočija pred samostanske vrata. Sedela sta notri Ivan Pavlovič Hrabrovski in njegova žena. Glasno zazvončka durni zvonec in kliče vratarico odpreti. Kmalu so duri odperte in kmalo tudi spozna vratarica Mariankine starše. Na njih prošnjo, jih do Marianke

Pavlovičeve peljati, od ktere sta že v bližnem mestu zvedela, da je bolna, stopa vratarica molčeča naprej in jih spremi do izbice samostanske predstojnice. Z besedami: „tu so Mariankni starši“ jih predstojnici predstavi, potem urno odide; bala se je namreč pričujoča biti, kedar bojo starši zvedeli, da je Marianka vmerla. Predstojnica mirno reče staršem: Znane so mi iz poslednega pisma, ki ga je vama Marianka odpravila, zadnje besede „v N—skem nunskem samostauu boste zopet vidili vašo do smerti vdano Marianko“ in res, v preroškem duhu je govorila. Vidili jo boste še, lepo nedolžno nevestico, ali kratka ločitev na pragu Sibirske bajtice je bila podoba dolge ločitve, ki nas vse enkrat čaka. Z žalostjo vama moram naznaniti, da je Marianka hudo obolela — da je hotla tudi z potnico vmirajočih previdena biti, da je rekla, če ne tu, v nebesih upam svoje starše zopet viditi — in res je Bogu dopadlo jo v nežni mladosti poklicati na dobro zasluženo plačilo v nebesa! — Neizrekljiva žalost presune serca ubogih staršev pri tih besedah predstojnice. „Peljite naju do nje“ so edine besede, ktere oče zgovoriti zamorejo. Ko po dolgem mostovžu do zadnje izbice dospejo, odpre predstojnica vrata in tu zagledata Marianko kakor v rajski lepoti spati večno telesno spanje. Oh Marianka, Marianka, zajočeta obadva z milim glasom, tedaj za najno rešitev si morala dati lastno življenje; oh da sva te od sebe spustila, ker brez tebe nama je tudi carska palača spremenjena v pusto Sibirio. — V nepopisljivi žalosti prečujeta celo noč poleg trupla svojega edinega deteta in se ne ločita tudi trenutka ne od nje. Zjutraj je blo med milim petjem prežalostnih nun prenešeno Mariankno truplo v cerkvico, in od tod na bližno pokopališče, ker je blo sprejeto v krilo černe zemlje in za večno prikrito telesnim očem prežalostnih staršev. — Male ure potem odpelje Mariankne žalostne starše lepa kočija iz mesta N—proti Petrogradu, kjer jim je bla scer čast in premoženje zopet obilno povernjena, ali Marianke ni bilo več in tudi veselje se ni nikdar več povernilo v njih serca. Kmalu sta ji tudi onadva sledila v hladni grob!

Ljuba mladina! prebravši to resnično prigodbo si boš morebiti mislila: Pač bi bla zaslužila Marianka, da se ji blo na zemlji boljše godilo, ker je svoje starše res neizrečeno ljubila; ali namesto srečnega dolgega življenja je morala tako kmalo umreti. Na take in enake misli ti o kratkem odgovorim: Bog je Marianko poklical iz kratkega pozemeljskega terpenja na večno plačilo v nebesa; zakaj zemlja, ako se nam tu še boljše godi, ostane vedno le solzna dolina, ki nam rodi za eno veselo uro gotovo mnogo žalostnih. Ker tu ni naš pravi dom, se imajo naše oči le vedno tje ozirati, kamor bomo pred ali poznej poklicani. Blagor jim ki dopolnujejo na zemlji Božjo voljo in se kmalo v njegovi prijaznosti ločijo iz tega sveta, krono izvoljenih bojo sprejeli in nosili na vekov veke! —

J. Levičnik.

Otrokom.

Kak drevesca se raduje,	Z rajsko radostjo navdaja
Ki ga sam zasadil je!	Me preljubljeni otrok;
Vsaki dan ga ogleduje,	Za občutke mojga raja
Kako raste in cvete. —	Je premajhen svet širok!

Bernard Tomšič.

Drobtinčica.

* Letopis *latinskih šol* v Celovcu nam podaja imeniten sostavek od gosp. prof. *Meinrada žl. Gallenstein*: „Kurze Anleitung für Studierende zum Sammeln und Conserviren der verschiedenartigen Naturalien behufs der Anlegung kleiner Sammlungen.“ Iz tega letopisa zvemo, da je bilo na Celovski gimnazii 165 Nemcov in 59 Slovincov. — Slovenski jezik se je učil vsak teden 10 ur in scer v 5 razredih.

Letopis *realnih šol* je nam prinesel obširen sostavek pod imenom: „Lehrverfahren.“ V tem sostavku vsak učitel razkazuje, kako je letos svoj predmet prednašal in učil. U drugem delu razglasuje marljivi gosp. vodja, *Jož. Pajer*, mnogotere šolske zadeve. V tukajšnji realki je blo letos 180 učencov, in scer 144 Nemcov, 36 Slovincov in tri so bili Taliani. Slovenski jezik se je učil v treh razredih, v vsakem razredu po 3 ure na teden. Slov. jezik je, kakor v gimnazii, za vse Slovence zapovedan učen predmet, za Nemce pa za tiste, kterih stariši alj oskerbniki to želijo.

Tudi ta težava, da je bilo treba tudi na realki pri slovenske abecedi slov. nauk začetí, se bo sčasom odpravila. Naš

za vse lepo in dobro vneti šolski svetovavec, čast. gospod *Šimen Rudmaš*, so oskerbeli in zaukazali, da se tudi v normalnih šolah slov. jezik uči. Letos so učili gg. učitelji: *Lasnik*, *Fillaj*, *Sommer* in šolski pripravnik *Erath*. Bili smo pri skušnjah priča in po pravici smemo reči, da je šlo povsod prav dobro. Učenci so brali in razkladovali, da je bilo kej. *G. Sommer* in *Erath* sta tudi s učenci nekatere slovenske zapela. Na licih se je učencom bralo, da iz serca radi pojejo. Nar pridnejši slovenski učenci — večjidel iz *Borovljan* doma, kjer je nekdanj g. *Sommer* učenik bil — so tudi lepe darila prejeli. Nek neimenovan, alj dobro poznan prijatelj šolske mladine in slovenskega nauka je jih bil kupil. Slava in hvata! Na koncu še veselo novico oznanujemo, da se bode prihodnje šolsko leto v Celovcu prvi razred višje realke odperl.

Društvo sv. Mohora.

* „*Goffine*“, ki obseže 48 tiskanih pol, je dotiskan; ravno tako tudi II. in III. *Mojsesove bukve*. Obojne bukve se vežejo in se bojo s II. delom „*Djanja Svetnikov*“ razpošiljale tistim gg. družtvenikom, ki so za leto 1854 svojo letnino odrajtali.

* Dalje so pristopili p. n. gospodi: 950. *Treiber Fr.* fajmošt. v št. *Jakopu* pri *Rožece*, 951. *Verničnik Jan.* kovač na *Berdi*, 952. *Rotnik Blaž*, kapl. v *Ojniku*, 953. *Valar Jernej* v št. *Lenartu* pri 7 stud.

* Dalje so darovali za „*društveno matico*“:

	Prenos: 175 fl. 48 kr. sr.
<i>Sumper Jan.</i> kapl. v <i>Žabnicah</i>	2 " — " "
<i>Majhar Jern.</i> fajm. v <i>Vovčjeji vasi</i>	2 " — " "
<i>Anderjaš Jož.</i> duh. pri sv. <i>Marii Pomočnici</i>	1 " 24 " "
<i>Štangl Lavre</i> , kapl. v <i>Svečah</i>	1 " — " "
<i>Topolnik Šim.</i> fajm. v št. <i>Jurju</i> na <i>Ramešn.</i>	1 " 24 " "
<i>Kuralt Jan.</i> fajm. v <i>Mengšu</i>	2 " — " "

ukup: 185 fl. 36 kr. sr.

* Rokopise za slov. pridige so nam dalje poslali: *Gospod Žagar Fr.* benef. v slov. *Gradcu* šest pridig; g. *Pavšic Jož.* župnik v *Dvoru* pri *Kopru* tudi šest; g. *Könčnik* kapl. na *Radišah* pa 10 pridig; iz *Gorice* je nam čast. g. družtvenik poslal eno pridigo g. *Cumar-a Jan.* Slovenski gospodi pridigarji in kateheti, le še poiščite in pridno pošiljajte! Gotovo bomo zbirke slov. ogovorov kakemu knjigarju lahko prodali, in denar se bo družtv. matici lepo prilegel. —